

SPESIALENHETEN FOR POLITISAKER

PÅTALEVEDTAK

SAK NR 12176134 555/20-123

**ETTERFORSKING AV POLITIBETJENT A VED NORDLAND
POLITIDISTRIKT FOR BRUK AV SKYTEVÅPEN – SKUTT MOT BIL****Sammendrag og konklusjon**

Spesialenheten har etterforsket politibetjent A for å ha avfyrt flere skudd mot dekkene på en bil, hvor fører av bilen var X. Spesialenheten har konkludert med at vilkårene for nødverge var til stede, slik at det ikke var straffbart å avfyre skuddene mot dekkene på bilen. Saken er henlagt som intet straffbart forhold anses bevist. Spesialenheten har også vurdert mulig grov tjenestefeil for politiførstebetjent B, ved at hun som leder av patruljen beordret politibetjent A til å skyte mot dekkene på bilen. Spesialenheten henla også saken for hennes del som intet straffbart forhold anses bevist.

Bakgrunn for saken

Mandag 7. september 2020 kl. 01.07 informerte Nordland politidistrikt Spesialenheten om en hendelse der politiet hadde løsnet skudd mot en bil ved Sandnessjøen bilopphuggeri i Nordland.

Politiet hadde rykket ut til bilopphuggeriet etter en bekymringsmelding kl. 23.19 som gjaldt X. Melderer var blitt oppfordret av psykiatrisk sykepleier til å ta kontakt med politiet. Operasjonssentralen hadde ca. kl. 23.30 også kontakt med AMK om X.

En politipatrulje med politiførstebetjent B og politibetjent A kom noen minutter før midnatt til stedet. X satt i en bil på bilopphuggeriets område. Også en ambulanse med to ambulansesarbeidere var på stedet. Ca. kl. 00.03 avfyrt politibetjent A flere skudd mot bilen. Ingen ble skadet som følge av avfiringen av våpenet. Politiførstebetjent B var skadet etter påkjørsel fra Xs bil.

Med bakgrunn i hendelsesforløpet forut for skuddløsningen opprettet Nordland politidistrikt en straffesak med X som siktet for vold mot offentlig tjenesteperson (politidistriktets straffesak 15225671).

Underskrevet digitalt

Liv Øyen (LMO006) 14.01.2021

Spesialenheten for politisaker

Sjefen for Spesialenheten
Post: Postboks 93, 2301 HAMAR
Tel: 62556100 Faks: 62556102
E-post: post@spesialenheten.no

Spesialenhetens etterforskning

Spesialenheten har fra politidistriktet mottatt utskrift fra politiooperativt system (PO-logg). Spesialenheten har også mottatt straffesaksdokumenter fra politidistriktets sak 15225671, blant annet:

- Egenrapport fra politibetjent C datert 14. september 2020
- Egenrapport fra politibetjent A – første enhet på stedet – datert 16. september 2020
- Kartutsnitt i rapport datert 9. september 2020
- Illustrasjonsmappe med bilder av kjøretøy mm, datert 14. september 2020
- Rapport om åstedsundersøkelse datert 15. september 2020
- Illustrasjonsmappe med bilder fra åsted og av kjøretøy, datert 18. september 2020
- Illustrasjonsmappe med kartutsnitt datert 16. september 2020
- Rapport 16. september 2020 med analyseresultat blodprøve for X

Spesialenheten har ikke sett det som nødvendig med våpenteknisk undersøkelse av tjenestevåpenet som ble benyttet.

Spesialenheten avhørte politiførstebetjent B 20. oktober 2020 i Sandnessjøen. B ble avhørt som vitne, men hennes status ble endret til mistenkt på grunn av opplysninger som fremkom i slutten av avhøret. B har opprettholdt den forklaring hun har gitt i vitneavhør som sin mistenktforklaring.

Politibetjent A er avhørt som mistenkt.

Begge de mistenkte har i forbindelse med avhørene tegnet skisser av åsted, som er vedlagt saken.

D og E er avhørt av politiet i Nordland politidistrikt sak. Begges forklaringer har også betydning for Spesialenhetens etterforskning. Etter en gjennomgang av deres forklaringer til politiet er det Spesialenhetens vurdering at det ikke er nødvendig for Spesialenheten å foreta egne vitneavhør av de to.

Saken er vurdert tilstrekkelig opplyst uten avhør av X.

Nærmere om sakens faktum

Innledning. Oppdragslogg og tekniske undersøkelser m.m.

Ifølge PO-loggen ringte en person til politiet 6. september 2020 kl. 23.22 fordi han var bekymret for X. X hadde sagt noe om at han skulle legge seg for å sove og ikke våkne igjen. Kl. 23.33 er det loggført at også AMK hadde vært i kontakt med X, som hadde sagt at han hadde koblet en slange på bilen og holdt på å fylle bilen med eksos for å ta livet sitt.

Politiet startet søk etter Xs bil, og bilen ble funnet av ambulansarbeider ved Sandnessjøen biloppbuggeri i [REDACTED] ca. kl. 23.50. En politipatrulje bestående av A og B kom til biloppbuggeriet kl. 23.53, og de hadde dialog med X. Han var ikke samarbeidsvillig. Kl. 23.54 kjørte X på ambulansen og kl. 23.56 holdt han også på å kjøre ned patruljen. Det er loggført ca. kl. 24.00 at politiet brukte pepperspray mot ham. Våpentillatelse ble loggført gitt kl. 00.01. Det er i loggen nedtegnet en situasjonsbeskrivelse om at X prøvde å stikke av. Han hadde

Underskrevet digitalt

Liv Øyen (LMO006) 14.01.2021

side 2 av 11

kjørt på ambulansen, politibilen og en polititjenesteperson. Det er loggført at skudd ble avfyrt kl. 00.03. Kl. 00.08 er det ført i PO-loggen at politiførstebetjent B var skadet.

Flere politipatruljer rykket ut og ankom stedet kl. 00.27. Kl. 00.58 er det loggført at politiet hadde kontroll på situasjonen og at de avsluttet oppdraget. X ble ca. kl. 01.20 transportert av ambulanse, med følge av politi. De ankom sykehuset kl. 01.34. Det ligger i politiets straffesak en egenrapport fra politibetjent C som gir en nærmere redegjørelse for det som skjedde etter at de ekstra politipatruljene kom til stedet.

Ifølge egenrapport i politiets sak ble det påvist forhøyede CO₂-verdier i blodet til X. Den bilen som X satt i, en gul Volvo stasjonsvogn, ble transportert til Alstahaug og Leirfjord lensmannskontor kl. 02.45 og tatt i beslag.

I politiets illustrasjonsmappe datert 18. september 2020 er det fotografier som viser lokalisering da X forsøkte å kjøre ut av området og traff politibilen, og en nærmere angitt posisjon for politiet da skuddene ble avfyrt. Det er også bilder som viser skader på Xs bil etter påkjørslene og treffpunkter fra prosjektiler. Bilen ble truffet tre steder: ved bilens høyre bakhjul/passasjerdør bak på høyre side og på høyre forhjul.

Det er i rapport av 15. september 2020 om åstedsundersøkelse gitt en nærmere beskrivelse av bilen som X førte da skuddene ble avfyrt. Om observasjoner av kuleanslag er det skrevet:

"På yttersiden av høyre fordekk ble det funnet spor etter mulig anslag fra kulevåpen. Anslaget ble markert med pil. I høyre bakdør var det et kulehull som hadde gått gjennom skjerm og inn i innerskjerm. Her hadde kulen stoppet og muligens rikosjert tilbake i anslag på aluminiumsfelg. Inngangsåpning og anslag i felg ble markert med piler. Videre var det ett spor etter anslag fra kulevåpen på yttersiden av høyre bakdekk og ett spor i ytre felgkant på høyre bakdekk. Anslag her ble markert med piler."

Om de tekniske vurderinger er det uttalt i åstedsrapporten:

"Skader på bilens front, sider og tak kan tale for at bilen har blitt brukt til som i dette tilfellet å kjøre ned en stålport. Skade på bilens høyre passasjerdør kan tale for at døra har truffet en hard gjenstand mens døra var åpen og bilen har hatt fart bakover. I dette tilfellet stod bilen parkert ved siden av en båt på opplagsvogn. Ut fra hvor nært bilen har stått her kan det være en mulighet for at døra på bilen har truffet deler på båtvogna i det bilen kjørte bakover.

Ut fra spor på bilen er det skutt mot bilens høyre side. Et skudd har gått inn i bilens høyre bakdør og stoppet i innerskjermen. Det kan være en mulighet for at dette skuddet har rikosjert tilbake til høyre bakfelg med tanke på hvordan anslaget er i felgen.

De to andre kuleanslagene på høyre bakhjul er i felgens ytterkant og på yttersiden av dekket. Det er ett spor etter kuleanslag på yttersiden av høyre fordekk."

De involvertes forklaringer

Underskrevet digitalt

Liv Øyen (LMO006) 14.01.2021

side 3 av 11

Vitnet D er avhørt i politiets sak. Han hadde sammen med sin makker E avsluttet et ambulanseoppdrag da de kom kjørende forbi Sandnessjøen bilopphuggeri, der de stanset for å se på en bil med bakgrunn i en melding de hadde fått fra AMK. D har forklart at de så at en støvsugerslange var festet til eksospotta og skrudd inn i taket i bilen. D åpnet bildøren og kontaktet personen i bilen. Han var ikke interessert i å motta helsehjelp. D lukket bildøren, tok ut slangen og fjernet den. Politiet ankom etter kort tid. Også politiet prøvde å fortelle personen at han skulle komme ut av bilen.

"Og når han prøver å få han ut av bilen så prøver B å komme seg inn på passasjersiden for å dra ut nøklene. Oppi alt det her så er det noe som renner over for han [X] og han setter bilen i revers, og stopper ikke. Jeg tror ikke intensjonen hans var å kjøre på noen, men han så heller ikke hvor han kjørte eller omgivelsene rundt seg og det resulterte jo da i at han tok ho B med bildøra.

...

Han [X] ble stående litt i grøfta der, ei lita stund før han kom seg til hektene igjen. Da hadde allerede vi bare stått og avventet, litt for å diskutere hva vi skulle gjøre videre. Men da fant vi ut at vi bare måtte springe opp i skogen hvis han kom tilbake. Å da sa politimannen at "hvis han kjæm tilbake no, så skyt eg han". Akkurat der og da, så var vi jo veldig innforstått med det for hvis det virkelig var slik at han skulle bruke kjøretøyet som et våpen i mot oss, som var inntrykket vi hadde akkurat der og da i situasjonen, så var det egentlig greit for da var det oss eller han på det punktet der.

...

Han kjører tilbake fra området han kom i fra for å ta litt tilfart, og politimannen tar da sikte mot bilen. Der er da B roper "du skyt fan ikke han, sikt på dekkan". Og det var det han gjorde da, så han avfyrte først ett skudd i frontdekket og tre i bakdekket."

D har forklart at politimannen sto på yttersiden av det siste treet, helt oppi skråningen, da han avfyrte skuddene. De sto alle samlet der. Politimannen avfyrte skuddene da X kom kjørende.

Vitnet E har i avhør i politiets sak forklart at hun var kommet til Sandnessjøen bilopphuggeri sammen med makker D. D hadde først forsøkt å få mannen i bilen til å åpne bildøren. Politipatruljen ankom, og politibetjent A banket på bildøren og ba personen åpne. Han var litt brysk og bestemt i stemmen. E åpnet baddøren og strakk seg inn og fikk låst opp fremdøren.

E har forklart at X kjørte i porten, rygget tilbake og hentet fart. Etter hvert sneiet han politibilen. Politibetjent A hentet da sitt tjenestevåpen.

"I det mistenkte [X] er og henter fart for å kjøre i porten, ambulansen og politibilen igjen for å sikkert komme seg ut hører jeg B si "du skyt ikke han, du skyt i dekkan". Og det var det han gjorde. Om det var skuddene i dekkene eller om det var den matten (..) som stoppa han, det er jeg ikke sikker på. Og så rygga han og kjørte inn i området der vi mistet han av synet."

.....

Underskrevet digitalt

Liv Øyen (LMO006) 14.01.2021

side 4 av 11

"Jeg syntes ikke det var greit lengre, vi visste ikke hvor han var og vi hadde ikke kontroll på han. Ut i fra det vi så i bilen hadde han ikke noe våpen eller noe sånt, men man kan aldri vite hva som lå i bagasjerommet eller uansett. Og da hadde han vært borte så lenge at jeg tenkte "no føler jeg meg utrygg". Politiet de har pistolen, men enn om han kommer gjennom skogen. Og folk som er psykotisk, eller ja man vet aldri."

Mistenkte B har til Spesialenheten forklart at hun hadde hjemmevakt. Hun og kollega A hadde hver sin tjenestebil. Operasjonssentralen kontaktet henne om at X hadde sendt en melding til en bekjent om at han ønsket å ta sitt liv. B kjente ikke til X fra før. Heller ikke operasjonssentralen hadde noen historikk på X. B snakket med A og de ble enige om å søke etter X i Leirfjord. Kort tid etter kom det informasjon fra operasjonssentralen om at ambulansarbeidere hadde funnet bilen på Blåberghaugen inne på Sandnessjøen Bilopphuggeri. B og A kom sammen frem til dette stedet.

Ambulansen sto parkert utenfor porten til bilopphuggeriet. B parkerte sin tjenestebil til venstre for denne, mens A parkerte cellebilen bak ambulansen. Sandnessjøen Bilopphuggeri er et inngjerdet område og det sto biler over alt inne på bilopphuggeriet. Bilen til X sto på veien opp mot kontorbygget med motoren i gang. Ambulansarbeiderne D og E fortalte at de hadde fjernet slangen som var festet til eksosanlegget, og hadde forsøkt å få X ut av bilen, men han ville ikke dette. B har forklart at hun med en gang tenkte at det var viktig å få stanset motoren på bilen, siden bilen kunne utgjøre en fare for dem.

Mens B snakket med D, tok A kontakt med X. X satt i førersetet med hodet litt bakover, slik at han hadde frie luftveier. Han hadde øynene helt lukket. Han var litt bleik, svett i ansiktet og så ikke helt frisk ut. A ba X gå ut av bilen, noe han nektet. X er en stor mann, og B tenkte at det kunne bli vanskelig å få ham ut av bilen. Det viktigste var å få stanset motoren på bilen, slik at de deretter kunne forhandle med ham.

B åpnet passasjerdøren foran forsiktig, og uten respons fra X. Hun hadde blikket på ham hele tiden. Plutselig brølte han "nei!". Han gjorde en brå bevegelse, og B tenkte at hun måtte komme seg unna bilen. Det er mulig hun hadde strukket seg inn i bilen etter nøkkelen da X brølte. X ga "bånn gass på bilen" og rygget. Han svingte, la fullt over, døren traff B og hun ble dratt med. Hun husker hun traff bakken. Hun så det ene hjulet på bilen komme mot henne og tenkte at hun "var ferdig". Plutselig kjørte X isteden nedover og bort fra henne.

B fikk en skikkelig "trøkk" i sin venstre side. Hun så at X kjørte mot porten og at A sprang etter bilen. B trakk seg etter hvert opp i skråningen ved vegen, der også ambulanspersonalet sto. Hun ropte til A, og var redd for ham siden han var mellom bilen og gjerdet til bilopphuggeriet:

"Det var noe som skjedde rundt bilen, hun så ikke A og ropte til ham "A, kom deg unna, kom deg vekk". [B] fikk ikke noe svar og derfor ropte hun til ham over sambandet. Hun husker ikke om A svarte henne, men husker han meldte over sambandet "han er pepret". Da kjørte X inn i porten, men porten falt ikke ned. [B] mener X rygget en gang og kjørte på porten en gang til og kjørte ut og traff [B]s bil, som sto parkert utenfor. X kom ikke forbi [B]s bil, og han rygget inn på området igjen. For [B] var det åpenbart

Underskrevet digitalt

Liv Øyen (LMO006) 14.01.2021

side 5 av 11

at X ville ut av området, men han kom seg ikke ut der [B] hadde parkert. X kunne ha kommet seg ut dersom han hadde kjørt til venstre for ambulansen....

X var på det tidspunktet desperat, han ruset bilen, kjørte frem og tilbake inn i porten, inn i politibilen og deretter rygget han som nevnt inn igjen. A hadde pepret han før han kjørte ut og deretter rygget inn igjen. X ble stående innenfor porten med fronten mot skråningen og da satte han seg igjen i en slik posisjon at han hadde hodet bakover og øynene lukket.

[B] vurderte om de skulle rope, eller vente til han sovnet eller overga seg, i tillegg var det bistand på veg. Vitnet hørte også da A var nede ved bilen, mens [B] sto i skråningen. A ba over sambandet om bevæpning, operasjonssentralen svarte med en gang at bevæpning var gitt. A klarte å låse ut sin pistol fra sin bil, [B] ikke var i stand til å hente sin egen. [B] husker at hun vurderte om de skulle løpe ned til bilen da X satt i ro, men hun vurderte dette til å være for farlig.

Slik situasjonen nå var hadde de ikke kontroll på X, han satt i bilen med motoren i gang og [B] vil anslå at han satt i ro i bilen innenfor porten i 1 – 2 minutter, før han igjen satte bilen i gir og begynte å kjøre. Han kjørte da inn på bilopphuggeriet igjen.

Etter at A hadde hentet ut pistolen sin ba hun han komme dit [B] og de fra ambulansen sto.[B] snakket med A og de ble enige om at de måtte holde X inne på det lukkede området, han måtte ikke kjøre ut derfra.

Det som da skjedde var at X kjørte inn på bilopphuggeriet og mot kontorbygget, tok en sving og kjørte mot porten igjen. Det virket som om han tok seg litt fart, [B]s vurdering var da at X nok en gang ville prøve å komme seg ut.

A sto foran [B], [B] så at A trakk våpenet sitt. [B] ropte da til A "skyt på dekkene". A skjøt i hvert fall et skudd i framdekket på bilen til X og [B] mente han skjøt to skudd i bakdekket på bilen. Etter at skuddene var avfyrt kom bremselysene på X sin bil på, det virket kanskje som han skvatt litt. X snudde bilen, kjørte inn i bilopphuggeriet igjen og kjørte inn til venstre og så langt inn at de ikke så han lengre eller hørte motoren."

Politiførstebetjent B har opplyst at hun var eldstemann og leder av patruljen. Etter at hun ble "rygget ned" ble rollene endret og A tok ansvaret. B har påpekt at hun står for beslutning om å skyte i dekkene. X hadde vist at han var desperat ved at han kjørte på henne, han kjørte inn i gjerdet, inn i politibilen og hadde vist hva han var i stand til. Med den fare det kunne medføre at X kom seg ut på hovedveien, kunne han skade andre eller seg selv. Hun mente det ikke var hjemmel til å skyte X, men at det var hjemmel til å uskadeliggjøre bilen. Grunnen til at hun ropte til A da han rettet våpen, var at hun var litt usikker på hva han tenkte.

A har opplyst at hun fikk et brudd i venstre albue og to brudd i venstre håndledd og skade i leddbånd/brusk i armen. Hun er operert en gang og har medisinsk oppfølging.

Underskrevet digitalt

Liv Øyen (LMO006) 14.01.2021

side 6 av 11

Mistenkte politibetjent A har opplyst at han er godkjent IP 4 personell og at han tre dager etter denne hendelsen gjennomførte ny godkjenningssprøve. Han er nå godkjent ut 2021. A skrev en egenrapport i politiets straffesak 16. september 2020 benevnt som "første politienhet på stedet". A har i hovedsak forklart til Spesialenheten det samme som han har nedtegnet i rapporten, og rapporten er lagt inn som del av hans forklaring.

Politibetjent A har opplyst at han natt til mandag 7. september hadde reservetjeneste sammen med politiførstebetjent B. Han kjørte uniformert cellevogn. Om de innledende opplysningene og kontakten med X har A i hovedsak forklart det samme som de øvrige.

Den kvinnelige ambulansarbeideren hadde åpnet passasjerdøren bak førerdøren, strakk seg inn og låste opp førerdøren. Det var en sterk os av eksos i bilen da A åpnet førerdøren. X satt med en ølboks i hånden, og det stod en lik ølboks i midtkonsollen. A sa at de var fra politiet. X svarte "Det driter jeg i!" Han ville være i fred, og satt med lukkede øyne. Han svarte "ja" på As spørsmål om han ønsket å dø. A har forklart at han forsøkte å være streng og ba X komme ut av bilen. Han tok også tak i armen hans, men X holdt igjen. Politiførstebetjent B prøvde å ta over samtalen, uten at det ga ønsket virkning. A prøvde å strekke seg inn for ta bilnøkkelen for å skru av bilen, men X sperret med høyre ben. B gikk rundt bilen og åpnet passasjerdøren foran. Hun strakk armen inn for å ta nøkkelen fra tenningen. X åpnet da øynene, satte bilen i revers og ga full gass bakover mens han svingte mot venstre. B ble kastet til side. X skiftet gear og kjørte mot den stengte porten. A meldte over sambandet at B var påkjørt, og han løp etter bilen.

X hadde stanset innenfor den låste porten. A åpnet førerdøren og sprutet pepperspray i ansiktet hans. X lukket øynene da strålen traff ham. A trakk seg bakover, og X ga gass og kjørte inn i den låste porten. Porten ga etter og bøyde seg rundt bilen, men den ble ikke ødelagt. Han rygget noen meter og kjørte inn i porten på nytt. Porten falt av hengslene. X forsøkte så å kjøre opp i skråningen ved siden av tjenestebilen som B kjørte. Han traff politibilen på venstre side av fronten, men kom seg ikke forbi. Han rygget bakover og svingte inn i grøften på østsiden av veien inn på området. Der ble han stående i ro og spinne. Han la hodet bakover og lukket øynene. A løp til cellebilen og ba operasjonssentralen om bevæpning. Dette ble innvilget. Han låste ut tjenestepistolen og løp tilbake til B og ambulansarbeiderne. Alle trakk seg opp i skråningen på vestsiden av veien slik at de ikke kunne bli truffet dersom X ville kjøre mot dem.

Etter noe tid begynte X å kjøre igjen. Han kjørte mot hovedhuset og snudde bilen. A trakk våpenet og sa at han kom til å skyte hvis X prøvde å kjøre ut av området. B ropte "skyt på dekkene!" X kjørte ned fra hovedhuset og i retning utkjøringen. A skjøt ett skudd mot bilens høyre fordekk og hørte lyden av luft som gikk ut av dekket. X stanset ikke. A skjøt ett skudd mot høyre bakdekk. Det kom ingen lyd av luft og ingen reaksjon fra bilen. Han skjøt ett skudd til mot bakdekket, heller ikke denne gangen hørte han luft. X verken bremsset eller stanset. Etter enda et skudd mot bakdekket stanset X.

A har forklart at det etterpå kom tre politibiler, og at disse tjenestepersonene etter hvert fikk kontroll på X. Mens mannskapene deretter hadde en kort debrief,

Underskrevet digitalt

Liv Øyen (LMO006) 14.01.2021

side 7 av 11

reagerte en av tjenestepersonene på at X svimte av. De fikk X inn i ambulansen og han ble kjørt til sykehuset.

A har forklart at oppdraget i utgangspunktet var å bistå helsevesenet, men at det gikk fra "0 – 100" på kort tid. Han tenkte at X måtte stanses for å hindre ham i å komme seg ut på hovedvegen der han kunne møte/skade andre. Han hadde vist kapasitet og vilje til dette da han kjørte ned politiførstebetjent B, kjørte inn i porten og inn i politibilen. Peppersprayen hadde ikke hatt ønsket virkning. Han hadde ikke tid til å avfyre varselsskudd, og skjøt derfor i dekkene. Han avfyrte 4 skudd. Det var ingenting bak bilen, og dersom han bommet på dekkene ville prosjektilet gå i bakken. B og de to ambulansarbeiderne sto bak ham. A har anslått at avstanden mellom ham og bilen var 10-15 meter.

Spesialenhetens vurdering

Spesialenheten for politisaker skal etterforske og påtaleavgjøre saker der det er spørsmål om ansatte i politiet eller påtalemyndigheten har begått straffbare handlinger i tjenesten, jf. påtaleinstruksen § 34-1.

Spesialenheten mener det er bevist at politibetjent A skjøt fire skudd mot bilens dekk. X ble ikke skadet. Med bakgrunn i politibetjent As forklaring om at han siktet på dekkene, ikke X, sammenholdt med påvist plassering av skuddene, avgrenses saken mot straffelovens bestemmelser om forsøk på kroppsskade og forsøk på drap. Saken avgrenses også mot straffeloven § 188 om uforsiktig omgang med skytevåpen. Det er ingen opplysninger om at andre personer ble utsatt for fare som følge av avfiring av skuddene.

Saken er vurdert som mulig overtredelse av straffeloven § 171 om tjenestefeil.

Straffeloven § 171 setter straff for den som utøver eller bistår ved utøving av offentlig myndighet og grovt bryter sin tjenesteplikt. Kravet om at bruddet må være grovt innebærer at bagatellmessige forgåelser ikke omfattes. Om dette vilkåret uttales det i Ot.prp. nr. 8 (2007-2008) kap. 12.2.4, s. 338:

"Vilkåret har betydning på to punkter: For det første må avviket fra korrekt handlemåte være grovt. For det andre må det være tale om brudd på en tjenesteplikt av en viss betydning."

Skyldkravet er forsett.

Den strafferettslige bedømmelsen av forholdet må bygge på de strafferettslige bevisvurderingsprinsippene. Et sentralt prinsipp er at enhver rimelig og fornuftig tvil skal komme mistenkte til gode. Dette innebærer at det alternativ som er mest gunstig for mistenkte må legges til grunn ved tvil om faktum. Videre må spørsmålet om straffansvar vurderes ut fra en samlet vurdering av hvordan situasjonen der og da fortonet seg for de aktuelle tjenestemennene, jf. straffeloven § 25. Disse prinsippene gjelder generelt i strafferetten og ikke bare for politiet.

Nærmere vilkår for bruk av skytevåpen er angitt i våpeninstruksen for politiet § 4-3. Det går frem av første ledd at skytevåpen bare kan brukes når det er "absolutt nødvendig og lempeligere midler forgjeves har vært forsøkt eller åpenbart ikke vil føre frem". I første ledd bokstav a) heter det at skytevåpen bare kan brukes i situasjoner hvor "tjenestepersonen selv eller andre trues med eller utsettes for en grov voldshandling eller

Underskrevet digitalt

Liv Øyen (LMO006) 14.01.2021

side 8 av 11

annen grov integritetskrenkelse, og bruk av skytevåpen fremstår som nødvendig for å hindre tap av menneskeliv eller alvorlig personskade".

Fremgangsmåten ved bruk av skytevåpen reguleres i våpeninstruksen § 4-2. Før eventuell bruk og når omstendighetene tillater det, skal politiet tilkjenne seg, de skal oppfordre gjerningspersonen til å følge gitte pålegg, og at det skal advares om at skytevåpen kan bli brukt. Hvis skytevåpenet skal brukes, og det er tid og taktisk forsvarlig, skal det først avfyres varselskudd. Varselskudd kan bare avfyres når vilkårene for rettet skudd etter § 4-3 er oppfylt, og skal rettes slik at det ikke oppstår personskade. Tjenestepersonene skal så langt som mulig også ha slik kontroll med omgivelsene at ikke tredjeperson blir skadet.

På bakgrunn av forklaringene fra A og øvrige opplysninger/forklaringer i saken, legger Spesialenheten til grunn at politibetjent A tok kontakt med operasjonssentralen og ba om bevæpningstillatelse. Dette ble innvilget. Da X på nytt kjørte i retning porten, avfyrte A fire skudd mot bilens dekk. Det ene prosjektilet gikk inn i fremre dekk. De øvrige gikk inn i bakdekket og i bakskjermen.

Spørsmålet er om A ved å avfyre skuddene begikk en grov tjenestefeil.

Spesialenheten anser på bakgrunn av tidligere praksis og tidligere avgjørelse fra Riksadvokaten at det er nærliggende at spørsmålet om lovligheten av politiets opptreden vurderes med utgangspunkt i straffelovens bestemmelse om nødverge, altså om politibetjent As handling uansett kan bedømmes som lovlig etter straffeloven § 18.

Bestemmelsen oppstiller tre vilkår for at en nødvergehandling skal anses som lovlig. For det første må den som utøver nødvergehandlingen være utsatt for et rettstridig angrep. For det annet må handlingen ikke gå lenger enn nødvendig. Handlingen må heller ikke åpenbart gå ut over hva som er forsvarlig. Dersom angrepet kan avverges med mindre kraftige midler eller på annen måte, må en nøye seg med det.

Det følger av straffeloven § 18 annet ledd at reglene i første ledd gjelder tilsvarende for den som iverksetter en lovlig pågrep eller søker å hindre at noen unndrar seg varetektsfengsling eller gjennomføring av frihetsstraff.

Forsvarlighetskravet gir anvisning på en skjønnsmessig helhetsvurdering av om nødvergehandlingen er etisk berettiget. Om forsvarlighetsvurderingen er det i Ot.pr. nr. 90 (2003 – 2004) side 421 uttalt:

"Den som forsvarer seg, bør ha et visst spillerom for sitt forsvar. Dagens straffelov nytter uttrykket "ei ... ubetinget utilbørlig", mens den tilsvarende formuleringen i kommisjonens utkast bruker uttrykket "åpenbart ikke går ut over det forsvarlige". Forslaget avviker fra gjeldende rett ved at loven etter forslaget i noe mindre grad vil tolerere overskridelser. Selv om grensene for hva som skal aksepteres snevres noe inn, er det fremdeles meningen at den angrepne skal ha rikelige marginer i sin vurdering av hva som er etisk forsvarlig."

Før A avfyrte skuddene mot Xs bil, hadde X rygget slik at politiførstebetjent B, som sto med overkroppen inn i bilen, falt og ble påført flere brudd. Han hadde også flere ganger kjørt inn i porten og inn i en av politibilene.

Underskrevet digitalt

Liv Øyen (LMO006) 14.01.2021

side 9 av 11

Spesialenheten mener dette var et angrep, og at slik X brukte bilen, var den et farlig redskap med et høyt fare- og skadepotensiale. Dersom X kom ut på hovedveien, var han potensielt til fare for andre. Det nevnes også at X ble funnet sittende i bilen med en anordning der eksosen kom inn i bilen, altså et reelt forsøk på selvmord. Hans etterfølgende opptreden viser at han hadde lav terskel for å skade seg selv og andre.

Politibetjent As forsvarshandling var å skyte fire skudd mot bilens dekk. A sto en skråning med en avstand på ca. 10-15 meter fra bilen. Ut fra undersøkelser av bilen, oppfatter Spesialenheten at alle prosjektilene traff bilen, noen i dekkene og i det minste ett treff i nærheten av bakdekket.

Spørsmålet er om A ved dette "gikk lenger enn nødvendig", jf. § 18 første ledd bokstav b). Her må andre potensielle handlingsalternativer, som ville forhindre angrepet, kunne utelukkes.

Det går frem av forklaringene i saken at de innledningsvis forsøkte å få kontakt med X og å ta fra ham nøkkelen til bilen. Etter at B ble skadet, løp A etter Xs bil, og klarte å sprute pepperspray på ham. Da dette ikke ga ønsket virkning, ba A om bevæpningstillatelse, og hentet våpenet i tjenestebilen. X satt under hele hendelsen i bilens fører sete. Spesialenheten kan ikke se at det var andre aktuelle maktmidler som kunne benyttes i situasjonen. At A klarte å sprute pepperspray på X, er mer enn man vanligvis kunne anta ville være et aktuelt maktmiddel i en slik situasjon.

Om plasseringen av skuddene har politibetjent A forklart at han siktet på dekkene i forsøk på å stanse bilen. For øvrig ropte også politiførstebetjent B, som var leder på patruljen, at han skulle sikte på dekkene. På grunn av tidsmomentet, rakk han ikke først å skyte varselsskudd. A mener skuddene ble avfyrt i ufarlig retning siden B og de to ambulansarbeiderne sto bak ham, det var ikke andre personer på området og eventuelle skudd som ikke traff målet, ville gå i bakken.

Spesialenheten ser ikke at politibetjent A kan bebreides for å ha avfyrt skudd mot bilens dekk i denne situasjonen. Spesialenheten legger til grunn at våpenet ble "benyttet for å avverge" et ulovlig angrep, at det ikke var andre aktuelle handlingsalternativer, og at bruken av våpenet for A fortonet seg som absolutt nødvendig. For at skuddene skulle få ønsket effekt med ønske om at X skulle avbryte kjøringen, kan Spesialenheten ikke se at det i denne situasjonen var uforsvarlig å rette skuddene mot dekkene slik A gjorde. Samlet sett mener Spesialenheten at As handling ikke var "åpenbart uforsvarlig", jf. § 18 første ledd bokstav c).

Etter dette finner Spesialenheten at vilkårene om nødverge i § 18 var til stede.

Ut fra etterforskningsresultatet og politibetjent As oppfatning av situasjonen, mener Spesialenheten at han ikke har handlet på et vis som kan medføre straffansvar.

Saken henlegges for politibetjent A som intet straffbart forhold anses bevist.

Politiførstebetjent B ropte til A at han måtte skyte i dekkene. B var fortsatt leder av patruljen, selv etter at hun var skadet. Hennes tjenestehandling om å instruere sin makker om hvilken gjenstand som skulle treffes er, ut fra de gitte omstendighetene, i tråd med våpeninstruksen. Saken henlegges også for henne som intet straffbart forhold anses bevist.

Underskrevet digitalt

Liv Øyen (LMO006) 14.01.2021

side 10 av 11

Vedtak

Saken henlegges for A og B som intet straffbart forhold anses bevist.

X, A v/ advokat og B underrettes om vedtaket.

Kopi av vedtaket oversendes politimesteren i Nordland politidistrikt til orientering.

Sjefen for Spesialenheten for politisaker, 14. januar 2021

Liv Øyen
juridisk rådgiver

Mona Skaaden-Bjerke
juridisk rådgiver

Underskrevet digitalt
Liv Øyen (LMO006) 14.01.2021

side 11 av 11